

KRZYSZTOF ŻOK

Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 12 czerwca 2024 r., I AGa 280/22

Commentary on the Judgment of the Court of Appeal in Poznań
of June 12, 2024, I AGa 280/22

Abstract

The purpose of this commentary is to examine the artist's resale right (*droit de suite*) from the perspective of inheritance law. According to the discussed judgment, this right is not included in the author's inheritance for two reasons. First, the *droit de suite* is closely linked to the deceased author. Secondly, the artist's resale right passes to the heir outside the succession, i.e. by virtue of singular succession *mortis causa*. Furthermore, the judgment indicates that the right in question passes only to the direct heirs of the author. However, the analysis presented in the commentary undermines this conclusion

KEYWORDS: civil law, copyright law,
droit de suite, inheritance law

SŁOWA KLUCZOWE: prawo cywilne,
prawo spadkowe, *droit de suite*, prawo
spadkowe

KRZYSZTOF ŻOK – doktor nauk prawnych, Uniwersytet im Adama Mickiewicza
w Poznaniu, ORCID – 0000-0002-9407-5307, e-mail: krzysztof.zok@amu.edu.pl

1 | Wprowadzenie

Przedmiotem niniejszej glosy jest wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 12 czerwca 2024 r.^[1] W powołanym orzeczeniu wyrażono pogląd, zgodnie z którym prawo do wynagrodzenia z tytułu zawodowej odsprzedaży oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego (*droit de suite*) nie podlega dziedziczeniu, choć przechodzi *mortis causa* na spadkobierców twórcy. Sąd Apelacyjny w Poznaniu stwierdził ponadto, że wymienione prawo nie wchodzi do spadku pozostawionego przez spadkobiercę osoby, która stworzyła utwór plastyczny. Dlatego dalszym spadkobiercom (tj. spadkobiercom spadkobierców) twórcy nie przysługuje *droit de suite*. Należy przy tym zaznaczyć, że poniższe rozważania nie dotyczą roszczenia o zapłatę wynagrodzenia z tytułu zawodowej odsprzedaży oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego. Uprawnienie to zalicza się bowiem bezspornie do masy spadkowej i podlega dziedziczeniu na zasadach ogólnych. Kontrowersje budzi natomiast pytanie o przejście *droit de suite* na dalszych spadkobierców twórcy.

Punktem wyjścia do rozważań prowadzonych w omawianym wyroku jest art. 19 ust. 1 pr. aut., który wyznacza zakres podmiotowy prawa do wynagrodzenia z tytułu zawodowej odsprzedaży oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego^[2]. Trzeba jednak podkreślić, że znaczna część wywołów Sądu Apelacyjnego w Poznaniu dotyczy wykładni art. 922 § 1 i 2 k.c., w tym kryteriów zaliczenia danego prawa do spadku oraz mechanizmu następstwa *droit de suite* w związku ze śmiercią uprawnionego^[3]. Głosowane rozstrzygnięcie porusza zatem zagadnienie interesujące z perspektywy zarówno prawa autorskiego, jak i prawa cywilnego. Na tym tle powstaje także pytanie o poprawność implementacji przepisów dyrektywy 2001/84^[4].

¹ Wyrok SA w Poznaniu z dnia 12 czerwca 2024 r., I AGa 280/22, LEX nr 3747949.

² Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2024 r., poz. 1222 z późn. zm.), dalej „ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych” lub „pr. aut.”.

³ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2024 r., poz. 1061 z późn. zm.), dalej „k.c.”.

⁴ Dyrektywa 2001/84/WE Parlament Europejskiego i Rady z dnia 27 września 2001 r. w sprawie prawa autora do wynagrodzenia z tytułu odsprzedaży oryginalnego egzemplarza dzieła sztuki (Dz. Urz. L 272 z dnia 13 października 2001 r., s. 32, wyd. spec. rozdział 17, t. 1, s. 240), dalej „dyrektywa 2001/84”.

Warto również dodać, że część doktryny wyrażała już wcześniej pogląd zaprezentowany w powołanym orzeczeniu^[5]. Niemniej w piśmiennictwie zdawało się dotychczas przeważać odmienne stanowisko, opowiadające się za dziedzicznością *droit de suite*^[6]. Wypowiedzi te mają często charakter zwięzły i nie zawierają rozwiniętej argumentacji. Co więcej, w literaturze nierzadko poprzestaje się tylko na powtórzeniu ustawowej formuły („twórca i jego spadkobiercy”) przy analizowaniu zakresu podmiotowego art. 19 ust. 1 pr. aut.^[7] Podobnie w orzecznictwie można odnotować jedynie ogólne wypowiedzi akceptujące dziedziczność *droit de suite*^[8]. Z tym większym zainteresowaniem należy zatem poddać analizie głosowany wyrok.

---

⁵ Wojciech Machała, Michał Siciarek, „Art. 19”, [w:] *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, red. Wojciech Machała, Rafał M. Sarbiński (Warszawa: Wolters Kluwer, 2019), 441.

⁶ Damian Flisak, „Art. 19–19⁵”, [w:] *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, red. Damian Flisak (Warszawa: Wolters Kluwer, 2015), 296; Teresa Grzeszak, „Art. 19”, [w:] *Ustawy autorskie. Komentarz*, red. Ryszard Markiewicz, t. I (Warszawa: Wolters Kluwer, 2021), 551–552; Ewa Nagy, „Instytucja *droit de suite* w polskim i francuskim prawie autorskim” *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Prawa Własności Intelktualnej*, nr 131 (2016): 55; Sybilla Stanisławska-Kloc, „Dziedziczenie praw autorskich i pokrewnych (non omnis moriar v. mortis causa)” *Krakowski Przegląd Notarialny*, nr 3 (2018): 129–130; Piotr Stec, „*Droit de suite* w przededniu harmonizacji europejskiej” *Przegląd Prawa Handlowego*, nr 2 (2001): 23; Joanna Szyjewska-Bagińska, „Art. 41”, [w:] *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*, red. Ewa Ferenc-Szydełko, wyd. 3 (Warszawa: C.H. Beck, 2021), 260. Pogląd ten zdaje się również akceptować Elżbieta Traple, „Autorskie prawa majątkowe”, [w:] *Prawo autorskie*, red. Janusz Barta, t. XIII, *System prawa prywatnego*, wyd. 4 (Warszawa: C.H. Beck, 2017), 223–224; Mariusz Załucki w: *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, red. Piotr Ślęzak (Warszawa: C.H. Beck, 2017), art. 41, nb. 19.

⁷ Andrzej Drzewiecki, „Art. 19”, [w:] *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, red. Ewa Ferenc-Szydełko, wyd. 4 (Warszawa: C.H. Beck, 2021), 128–129; Konrad Gliściński, „Art. 19”, [w:] *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*, red. Arkadiusz Michalak (Warszawa: C.H. Beck, 2019), 165; Elżbieta Traple, „Art. 19–19⁵”, [w:] *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, red. Janusz Barta, Ryszard Markiewicz, wyd. 5 (Warszawa: Wolters Kluwer, 2011), 197–199.

⁸ Wyrok SA w Warszawie z dnia 7 sierpnia 2018 r., I ACa 263/18, LEX nr 2557340; wyrok SA w Warszawie z dnia 27 czerwca 2019 r., V ACa 473/18, LEX nr 2704202.

2 | *Droit de suite* jako prawo podmiotowe

Głosowany wyrok został wydany na podstawie stosunkowo prostego stanu faktycznego. Powódka domagała się zapłaty wynagrodzenia z tytułu zawodowej odsprzedaży oryginalnych egzemplarzy utworów plastycznych. Twórcą tych egzemplarzy był W.H., który zmarł w dniu 6 marca 1970 r. Spadek po nim nabył z dobrodziejstwem inwentarza W.J., który zmarł w dniu 14 stycznia 2020 r. Powódka jest spadkobierczynią właśnie tej osoby. Zawodowe odsprzedaże oryginalnych egzemplarzy utworów plastycznych przypadały natomiast w latach 2016–2020, przy czym niektóre transakcje dokonano już po śmierci W.J. Zasadnicze wątpliwości, jakie wyłoniły się w niniejszej sprawie, dotyczą następstwa *mortis causa* prawa do wynagrodzenia z tytułu zawodowej odsprzedaży oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego. Na tym tle powstaje pytanie, czy prawo to przysługuje dalszym spadkobiercom twórcy. Trzeba przy tym zaznaczyć, że Sąd Apelacyjny w Poznaniu przejął oraz rozwinął stanowisko przedstawione przez sąd I instancji. Dlatego przedmiotem poniższych wywodów jest argumentacja sformułowana przez sąd odwoławczy.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu zasadnie przyjął art. 922 § 1 i 2 k.c. za punkt wyjścia do szczegółowych rozważań. Jak wynika z powołanego przepisu, spadek obejmuje jedynie prawa majątkowe, które nie są ściśle związane z osobą zmarłego, a przy tym nie przechodzą *mortis causa* na oznaczone osoby, niezależnie od tego, czy są one spadkobiercami. Ponadto w głosowanym wyroku słusznie dodano, że w skład masy spadkowej wchodzi tylko prawa podmiotowe zaliczające się do *ius privatum*. Trzeba przy tym podkreślić, że powyższe wymogi powinny być spełnione łącznie. Z tej perspektywy pewne wątpliwości budzi zatem brak szerszego odniesienia się w omawianym orzeczeniu do statusu *droit de suite* jako prawa podmiotowego. Zasadniczo bowiem Sąd Apelacyjny w Poznaniu poprzestał w tym zakresie jedynie na zwięzłym wskazaniu, że „bardzo trudno jest jednoznacznie określić naturę «prawa odsprzedaży»”^[9]. Stwierdzenie to, jakkolwiek zasadne, nie uchyla jednak potrzeby dokładniejszego rozważenia kwalifikacji *droit de suite*^[10]. Wyczerpujące zbadanie tej kwestii

⁹ Wyrok SA w Poznaniu z dnia 12 czerwca 2024 r., I AGa 280/22, LEX nr 3747949.

¹⁰ Zob. Teresa Grzeszak, *Droit de suite w prawie autorskim* (Warszawa: Uniwersytet Warszawski, 1991), 21-35, gdzie zaprezentowano wypracowane wcześniej koncepcje teoretyczne co do natury *droit de suite*.

wykracza wprawdzie poza ramy glosy. Sądzę jednak, że warto zwrócić uwagę na występujące na tym tle spory.

Trzeba przede wszystkim zaznaczyć, że prawodawca europejski nie ułatwia kwalifikacji *droit de suite*, gdyż ogranicza się w motywie 4 dyrektywy 2001/84 do zwięzłego i nie w pełni precyzyjnego określenia prawa do wynagrodzenia z tytułu zawodowej odsprzedaży oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego jako „integralnej części prawa autorskiego” i „istotnego przywileju autorów”. Jednocześnie omawiane zagadnienie spotkało się dotychczas z ograniczonym zainteresowaniem w literaturze. Większość doktryny poprzestaje na wskazaniu, że *droit de suite* zalicza się do autorskich praw majątkowych^[11], choć o odrębnym (samoistnym) charakterze w stosunku do ogólnych praw wyłącznych z art. 17 pr. aut.^[12] Podobne wypowiedzi można odnotować w orzecznictwie^[13]. Niemniej powyższe uwagi pozwalają przyjąć, że prawo do wynagrodzenia z tytułu zawodowej odsprzedaży oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego jest traktowane w powołanych wypowiedziach przynajmniej *implicite* jako prawo podmiotowe.

W literaturze wyrażono również bardziej szczegółowy pogląd, w świetle którego *droit de suite* stanowi wierzytelność przyszłą^[14]. Prawo to przekształca się następnie w roszczenie o zapłatę wynagrodzenia, jeżeli nastąpi zawodowa odsprzedaż oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego. Referowane stanowisko nie zostało jednak rozwinięte. Tymczasem zagadnienie to nie jest wolne od wątpliwości. Trzeba przede wszystkim podkreślić, że wierzytelność przyszła nie jest jednolicie rozumiana w literaturze^[15].

¹¹ Flisak, „Art. 19–19⁵”, 296–97; Gliściński, „Art. 19”, 165; Machała i Siciarek, „Art. 19”, 440; Nagy, „Instytucja *droit*”, 54–55.; podobnie Traple, „Art. 19–19⁵”, 198.

¹² Grzeszak, „Art. 19”, 550–51; Ireneusz Matusiak, „Art. 19–19⁵”, [w:] *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*, red. Piotr Ślęzak (Warszawa: C.H. Beck, 2017), 199.

¹³ Wyrok SA w Warszawie z dnia 7 sierpnia 2018 r., I ACa 263/18, LEX nr 2557340; wyrok SA w Warszawie z dnia 27 czerwca 2019 r., V ACa 473/18, LEX nr 2704202.

¹⁴ Grzeszak, „Art. 19”, 550.

¹⁵ Zob. m.in. Jarosław Kuropatwiński, *Umowne rozporządzenie wierzytelnością przyszłą* (Toruń: Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora”, 2007), 55–58, 70–71; Jan Mojak w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Art. 450–1088*, red. Krzysztof Pietrzykowski, t. II, wyd. 10 (Warszawa: C.H. Beck, 2021), art. 509, nb. 5–8; Krzysztof Mularski, „Art. 509”, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Art. 353–626*, red. Maciej Gutowski, t. II, wyd. 3 (Warszawa: C.H. Beck, 2022), 1468–1473; Kazimierz Zawada, „Przelew wierzytelności”, [w:] *Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. Adam Olejniczak, t. VI, wyd. 4, *System prawa prywatnego* (Warszawa: C.H. Beck, 2023), 1512.; podobnie Krzysztof Zagrobelny, „Art. 509”, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*,

Do tej grupy zalicza się w szczególności (1) wierzytelności warunkowe lub terminowe w okresie poprzedzającym ziszczenie się warunku lub nadejście terminu, (2) wierzytelności, których stan faktyczny częściowo już się zrealizował (np. zapłata wynagrodzenia za usługę przed jej wykonaniem), oraz (3) wierzytelności, który powstanie zależy w całości od przyszłych wydarzeń (tzw. wierzytelności przyszłe *sensu stricto*)^[16]. Trzeba przy tym zaznaczyć, że w tym ostatnim przypadku wierzytelność nie przybiera nawet postaci prawa podmiotowego tymczasowego (ekspektatywy)^[17].

Z tego punktu widzenia prawo do wynagrodzenia z tytułu zawodowej odsprzedaży oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego można by więc zaliczyć jedynie do ostatniej kategorii wierzytelności *in spe*. Bezspornie *droit de suite* nie ma charakteru warunkowego lub terminowego. Jednocześnie stworzenie oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego jest wprawdzie niezbędne do domagania się omawianej zapłaty. Niemniej nie wydaje się, by okoliczność ta wystarczała do uznania, że ziszczył się już częściowo stan faktyczny powstania roszczenia o spełnienie świadczenia pieniężnego. W tym celu konieczna jest zawodowa odsprzedaż oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego. Stworzenie wspomnianego egzemplarza nie pozwala natomiast wnioskować, czy taka transakcja w ogóle nastąpi.

Spostrzeżenie to stawia pytanie o przejście *droit de suite* na spadkobierców uprawnionego. Trzeba od razu zaznaczyć, że wierzytelność przyszła nie istnieje, lecz ma dopiero powstać^[18]. Tym samym w chwili otwarcia spadku majątek spadkodawcy nie obejmuje prawa podmiotowego *in spe*, które mogłoby przejść na inne osoby. Wierzytelności przyszłej nie można wszakże nabyć przed jej powstaniem podobnie jak nie można stać się właścicielem rzeczy przyszłej zanim przedmiot ten nie zostanie wytworzony. Z tej perspektywy sprzeczne wewnętrznie wydaje się stwierdzenie, że *droit de suite* stanowi wierzytelność przyszłą, a jednocześnie prawo to powstaje już w chwili stworzenia oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego^[19].

red. Edward Gniewek, Piotr Machnikowski, wyd. 11 (Warszawa: C.H. Beck, 2023), 1247-1249.

¹⁶ Zawada, „Przelew wierzytelności”, 1512-1513.

¹⁷ Mojak, art. 509, nb. 8; Zawada, „Przelew wierzytelności”, 1513.

¹⁸ Zob. m.in. Kuropatwiński, *Umowne rozporządzenie*, 50-53; Mojak, art. 509, nb. 5; Mularski, „Art. 509”, 1472; Przemysław Sobolewski, „Art. 509”, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Zobowiązania. Część ogólna*, red. Konrad Osajda, t. IIIa, wyd. 1 (Warszawa: C.H. Beck, 2017), 1232; Radosław Strugała, „Art. 509”, [w:] *Zobowiązania. Część ogólna. Komentarz*, red. Piotr Machnikowski, t. II, wyd. 1 (Warszawa: C.H. Beck, 2024), 1912; Zagrobelny, „Art. 509”, art. 509, nb. 14.

¹⁹ Grzeszak, „Art. 19”, 550.

Powyższą kontrowersję mogłoby *prima facie* uchylić przyjęcie stanowiska, w świetle którego prawo do wynagrodzenia z tytułu zawodowej odsprzedaży oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego przybiera postać ekspektatywy^[20]. Zagadnienie to wymagałoby jednak dokładniejszej analizy. Ekspektatywa stanowi bowiem prawo podmiotowe tymczasowe^[21]. Podmiot ekspektatywy powinien zatem dysponować pewnymi uprawnieniami już w okresie oczekiwania na nabycie prawa definitywnego. Tymczasem trudno wskazać, jakie uprawnienia przysługują twórcy z tytułu *droit de suite* przed dokonaniem zawodowej odsprzedaży oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego. Wydaje się, że w tym okresie uprawniony ma jedynie szansę na powstanie wierzytelności w jakimś późniejszym momencie, co odpowiada wierzytelności przyszłej *sensu stricto*. Podobnie nabycie własności rzeczy nie skutkuje dla właściciela powstaniem ekspektatywy zapłaty ceny tylko dlatego, że kiedyś może on tę rzecz sprzedać innemu podmiotowi. Można by jeszcze ewentualnie rozważać przejście *mortis causa* stanu faktycznego, który potencjalnie wywołuje określone skutki w przyszłości. Z tego punktu widzenia wątpliwe jednak wydaje się, czy *droit de suite* stwarza sytuację porównywalną np. do zasiedzenia.

Mając na uwadze dotychczasowe wywoły, można by rozważać inną wykładnię art. 19 ust. 1 pr. aut., która nie dopatruje się w powołanym przepisie źródła prawa podmiotowego odrębnego od roszczenia o zapłatę wynagrodzenia. W takim ujęciu art. 19 ust. 1 pr. aut. określałby raczej przesłanki wspomnianego roszczenia. Wobec tego zwrot „twórca i jego spadkobiercy” wyznaczałby jedynie zakres podmiotowy roszczenia o zapłatę wynagrodzenia. Omawiany przepis nie dotyczyłby więc w ogóle dziedziczenia. Celem art. 19 ust. 1 pr. aut. byłoby tylko wskazanie, że twórca lub jego spadkobierca jest wierzycielem w ramach ustawowego zobowiązania do zapłaty wynagrodzenia z tytułu zawodowej odsprzedaży oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego. Przedstawiona interpretacja uchylałaby zatem potrzebę odwoływania się do art. 922 § 1 i 2 k.c. dla przesądzenia, czy *droit de suite* zalicza się do spadku. W skład masy spadkowej wchodziłyby natomiast tylko roszczenia o zapłatę wynagrodzenia, powstające w razie spełnienia się przesłanki przewidzianej w art. 19 ust. 1 pr. aut.

²⁰ Traple, „Art. 19–19⁵”, 198–99. Tak też w okresie poprzedzającym wejście w życie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych Grzeszak, *Droit de*, 61–63.

²¹ Zob. Małgorzata Pyziak-Szafnicka, „Prawo podmiotowe”, [w:] *Prawo cywilne – część ogólna*, red. Marek Safjan, t. I, System prawa prywatnego, wyd. 2 (Warszawa: C.H. Beck, 2012), 846–850.

Takie ujęcie budzi jednak wątpliwości w świetle art. 18 ust. 3 pr. aut., który przynajmniej *prima facie* traktuje *droit de suite* jako prawo podmiotowe w zakresie, w jakim wyklucza zbycie lub zrzeczenie się bądź też prowadzenie egzekucji z prawa do wynagrodzenia z tytułu zawodowej odsprzedaży oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego. Można by wprawdzie wywodzić, że przepis ten dotyczy roszczenia o zapłatę wynagrodzenia. Niemniej powyższy argument ma charakter dyskusyjny.

Nie przesądzając kwalifikacji *droit de suite*, można jednak żałować, że Sąd Apelacyjny w Poznaniu nie pochylił się szerzej nad tym zagadnieniem. Niemniej na potrzeby niniejszej glosy dalszy tok rozważań opiera się na założeniu, że *droit de suite* stanowi prawo podmiotowe, co odpowiada stanowisku podzielanemu przez większość przedstawicieli literatury. Należy przy tym zgodzić się, że prawo do wynagrodzenia z tytułu zawodowej odsprzedaży oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego ma charakter cywilnoprawny i nie powinno być postrzegane jako *quasi-podatek*^[22].

3 | *Droit de suite* jako prawo ściśle związane z osobą zmarłego

W glosowanym wyroku przyjęto ponadto, że *droit de suite* stanowi prawo ściśle związane z osobą zmarłego, wobec czego nie wchodzi do spadku. Za takim stanowiskiem przemawia w ocenie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu podobieństwo między prawem do wynagrodzenia z tytułu zawodowej odsprzedaży oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego oraz autorskimi prawami osobistymi. W obu przypadkach uprawniony nie może bowiem zbyć przysługujących mu praw lub zrzec się ich. Trzeba zaznaczyć, że podobne stanowisko wyrażano także na wczesnym etapie analizy *droit de suite*^[23]. Ujęcie to spotkało się jednak z trafną krytyką^[24]. Słusznie zarazem uważa się *de lege lata*, że z perspektywy kwalifikacji danego prawa podmiotowego kluczowe znaczenie ma rodzaj chronionego interesu, a nie dopuszczalność zbycia lub zrzeczenia się tego prawa.

²² Drzewiecki, „Art. 19”, 129; Grzeszak, „Art. 19”, 551.

²³ Grzeszak, *Droit de*, 33-34.

²⁴ Tak też Nagy, „Instytucja *droit*”, 54.

Rozwijając powyższy pogląd, należy wskazać, że prawa majątkowe są co do zasady zbywalne^[25]. Niemniej reguła ta doznaje wyjątków, czego przykładem jest użytkowanie. Zgodnie z art. 254 k.c. wspomniane prawo rzeczowe nie podlega zbyciu, choć niewątpliwie ma charakter majątkowy. Poza tym, jak podnoszono już wcześniej, w doktrynie i orzecznictwie *droit de suite* jest bezspornie zaliczane do (odrębnych) autorskich praw majątkowych. Na taki charakter omawianego prawa wskazuje także prawodawca europejski, który w motywach 1–3 dyrektywy 2001/84 akcentuje ekonomiczny aspekt tego prawa. Celem *droit de suite* jest wszakże partycypacja twórcy w sukcesie gospodarczym oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego i związanego z tym wzrostu wartości odsprzedawanego przedmiotu.

Trzeba przy tym zauważyć, że uznanie majątkowego charakteru rozważanego prawa miało istotne znaczenie w rozpatrywanej sprawie. W piśmiennictwie akceptuje się bowiem regułę, w świetle której prawa majątkowe z zakresu *ius privatum* są co do zasady dziedziczne^[26]. Wniosek ten potwierdza art. 41 ust. 1 pkt 1 pr. aut., zgodnie z którym autorskie prawa majątkowe podlegają dziedziczeniu, o ile ustawa nie stanowi inaczej. Niemniej w głosowanym orzeczeniu przyjęto, że art. 19 ust. 1 pr. aut. jest przepisem szczególnym, o którym mowa w art. 41 ust. 1 pkt 1 pr. aut. Jednocześnie art. 19 ust. 1 pr. aut. wyłącza ogólne reguły dziedziczenia, przewidując, że prawo do wynagrodzenia z tytułu zawodowej odsprzedaży oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego przechodzi wyłącznie na spadkobierców twórcy. W przeciwnym razie, zdaniem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu, nie byłaby konieczna odrębna regulacja, gdyż wystarczyłoby odwołanie się do reguł ogólnych. Argumentacja ta nie wydaje się jednak w pełni przekonująca. Prawa wyłączne, o których mowa w art. 17 pr. aut., mają bowiem charakter majątkowy. Wobec tego można by wywodzić, że art. 41 ust. 1 pr. aut. jest także zbędny, gdyż prawa te i tak wchodziłyby do spadku na mocy art. 922 § 1 k.c. Ustawodawca nie potrzebuje natomiast zezwolenia z art. 41 ust. 1 pkt 1 pr. aut., by wyłączyć dziedziczenie określonego prawa podmiotowego.

Dodatkowo Sąd Apelacyjny w Poznaniu zwrócił uwagę na silny związek wymienionego prawa z osobą twórcy. Podobnie w literaturze niekiedy

²⁵ Zob. Pyziak-Szafnicka, „Prawo podmiotowe”, 842.

²⁶ Mariusz Zelek, „Art. 922”, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Art. 627–1088*, red. Maciej Gutowski, t. II, wyd. 3 (Warszawa: C.H. Beck, 2022), 1217.; podobnie Pyziak-Szafnicka, „Prawo podmiotowe”, 842–43.

akcentuje się związek *droit de suite* z rzeczywistym twórcą utworu plastycznego^[27]. Niemniej w wypowiedziach tych przyjmuje się i tak majątkowy charakter prawa do wynagrodzenia z tytułu zawodowej odsprzedaży oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego. Tymczasem argumentacja składu orzekającego w rozpatrywanej sprawie zdaje się nawiązywać do art. 16 pr. aut., zgodnie z którym autorskie prawa osobiste chronią więź twórcy z utworem. Pogląd ten nie jest jednak przekonujący. Należy zgodzić się, że art. 19 ust. 1 pr. aut. może bowiem uzasadniać co najwyżej ochronę więzi twórcy z oryginalnym egzemplarzem utworu plastycznego, a nie z samym utworem plastycznym^[28]. Trudno zarazem wyjaśnić, w jaki sposób partycypowanie w cenie odsprzedaży wspomnianego egzemplarza chroni więź z dobrem niematerialnym, jakim jest utwór plastyczny.

Argumenty przedstawione w glosowanym wyroku nie wystarczają zatem w mojej ocenie do stwierdzenia podobieństwa między *droit de suite* i autorskimi prawami osobistymi. Zresztą, gdyby prawo do wynagrodzenia z tytułu zawodowej odsprzedaży oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego zaliczało się do praw osobistych, podlegałoby wyłączeniu ze spadku na mocy art. 922 § 1 k.c., a nie art. 922 § 2 k.c. Wydaje się natomiast, że celem analizowanych wywodów Sądu Apelacyjnego w Poznaniu było wykazanie, że masa spadkowa nie obejmuje *droit de suite*, gdyż prawo to jest ściśle związane z osobą zmarłego twórcy. Z tej perspektywy należy jednak, moim zdaniem, zaznaczyć, że prawa osobiste i prawa ściśle związane z osobą zmarłego nie są tożsamymi pojęciami.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu przyjął, że ściśle związane z osobą zmarłego są prawa, które służą zaspokojeniu interesu ekonomicznego wyłącznie tego podmiotu, któremu przysługują. Taką naturę ma właśnie prawo twórcy do wynagrodzenia z tytułu zawodowej odsprzedaży oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego. Zdaniem składu orzekającego za takim wnioskiem wskazuje charakter i cel *droit de suite*. Stwierdzenie to nie zostało jednak szerzej rozwinięte. Niewątpliwie należy zgodzić się, że prawo służące zaspokojeniu interesu ekonomicznego wyłącznie tego podmiotu, któremu przysługuje, jest ściśle związane z osobą zmarłego i podlega wyłączeniu ze spadku na podstawie art. 922 § 2 k.c.^[29]. Dyskusyjny natomiast jest wniosek, że powyższe stwierdzenie odnosi się do *droit de suite*.

²⁷ Flisak, „Art. 19–19⁵”, 296.

²⁸ Podobnie Machała, Siciarek, „Art. 19”, 440; Matusiak, „Art. 19–19⁵”, 198–199.

²⁹ Zob. m.in. Witold Borysiak, *Dziedziczenie. Konstrukcja prawna i ochrona* (Warszawa: Lexis Nexis, 2013), 184; Agnieszka Kawałko, „Art. 922”, [w:] *Kodeks cywilny*.

Bezspornie prawo do wynagrodzenia z tytułu zawodowej odsprzedaży oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego chroni interes ekonomiczny uprawnionego, zapewniając mu dodatkowy dochód. Powstaje jednak wątpliwość, czy prawo to służy wyłącznie zaspokojeniu interesu wspomnianego podmiotu. Wydaje się, że na tak postawione pytanie można poszukiwać *prima facie* odpowiedzi twierdzącej. Za takim wnioskiem przemawia przede wszystkim zakaz zbycia lub zrzeczenia się *droit de suite*. Cecha ta sprawia bowiem, że beneficjentem tego prawa jest tylko uprawniony. Należy jednak zaznaczyć, że z teoretycznego punktu widzenia powyższa uwaga zachowuje aktualność nie tylko w odniesieniu do twórcy, lecz także każdego podmiotu, który uzyska omawiane prawo. Tym samym stwierdzenie to podaje w wątpliwość zasadność wyłączenia dalszych spadkobierców od nabycia omawianego prawa. Podobnie zauważa się w doktrynie, że dochody z tytułu *droit de suite* powinny przyspaść twórcy i jego spadkobiercom, a nie podmiotowi eksploatującemu utwór^[30].

Powyższe spostrzeżenie podaje w wątpliwość zasadność kwalifikowania *droit de suite* jako prawa ściśle związanego z osobą zmarłego. W piśmiennictwie podnosi się bowiem, że prawo służące wyłącznie zaspokojeniu interesu podmiotu uprawnionego powinno wygasnąć w razie śmierci uprawnionego^[31]. Jednocześnie dodaje się, że wspomniany interes co do zasady nie występuje po stronie spadkobierców, a nawet gdyby występował, to i tak nie zasługiwałby na ochronę. Tymczasem ustawodawca wymienia

---

Komentarz. Spadki (art. 922-1087), red. Magdalena Habdas, Mariusz Fras, t. VI (Warszawa: Wolters Kluwer, 2019), 34-37; Joanna Kuźmicka-Sulikowska, „Art. 922”, [w:] Kodeks cywilny. Komentarz, red. Edward Gniewek, Piotr Machnikowski, wyd. 11 (Warszawa: C.H. Beck, 2023), 1948; Elżbieta Niezbecka, „Art. 922”, [w:] Kodeks cywilny. Komentarz. Spadki, red. Andrzej Kidyba, t. IV, wyd. 4 (Warszawa: Lex, 2015), 32; Maksymilian Pazdan, „Art. 922”, [w:] Kodeks cywilny. Komentarz. Art. 450-1088, red. Krzysztof Pietrzykowski, t. II, wyd. 10 (Warszawa: C.H. Beck, 2021), 1063-1064; Józef Stanisław Piątowski, Agnieszka Kawałko, Hanna Witczak, „Spadek. Ogólna problematyka dziedziczenia”, [w:] Prawo spadkowe, red. Bogudar Kordasiewicz, t. X, wyd. 3 (Warszawa: C.H. Beck, 2015), 79; Elżbieta Skowrońska-Bocian, Jacek Wierciński w: Kodeks cywilny. Komentarz. Spadki, red. Jacek Gudowski, t. VI, wyd. 2 (Warszawa: Wolters Kluwer, 2017), art. 922, t. 5; Mariusz Załucki, „Art. 922”, [w:] Kodeks cywilny. Komentarz, red. Mariusz Załucki, wyd. 3 (Warszawa: C.H. Beck, 2023), 1791; Zelek, „Art. 922”, 1217.

³⁰ Traple, „Art. 19-19⁵”, 199.

³¹ Borysiak, Dziedziczenie. Konstrukcja, 185; Jan Gwiazdomorski, „Dziedzicność roszczenia z art. 446 § 3 k.c.?”, Nowe Prawo, nr 6 (1972): 869; Jan Gwiazdomorski, „Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z 13.11.1969 r., II CR 326/69” Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych, nr 7-8 (1971): 327.

expressis verbis w art. 19 ust. 1 pr. aut. spadkobiercę jako podmiot uprawniony do żądania zapłaty wynagrodzenia z tytułu zawodowej odsprzedaży oryginalnego egzemplarza utworu. Alternatywnie można wywodzić również, że *droit de suite* jest wprawdzie prawem związanym z osobą zmarłego. Niemniej związek ten nie jest wystarczająco ścisły, wobec czego art. 922 § 2 k.c. nie znajduje w tym przypadku zastosowania.

Do niejednoznacznego wniosku prowadzi także analiza celu *droit de suite*, zwłaszcza w perspektywie historycznej. Pierwotnie omawiane rozwiązanie prawne odwoływało się do poczucia słuszności i pełniło funkcję zabezpieczenia społecznego dla twórcy, który nierzadko przed uzyskaniem renomy sprzedawał egzemplarze swoich utworów po niskiej cenie^[32]. Trzeba jednak zaznaczyć, że praktyczna realizacja tego celu budzi wątpliwości. Współcześnie bowiem twórcy korzystają z innych instrumentów zabezpieczenia społecznego^[33]. Poza tym w literaturze podnosi się, że *droit de suite* stanowi w praktyce źródło korzyści dla stosunkowo wąskiej grupy uznanych twórców^[34].

Mając na uwadze dotychczasowe rozważania, można wywodzić, że niezbywalność i niezrzekalność prawa do wynagrodzenia z tytułu zawodowej odsprzedaży oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego stanowi pewien argument na rzecz ścisłego związku tego prawa z osobą zmarłego. Niemniej pogląd ten ma w mojej ocenie charakter dyskusyjny, a zasadność

³² Zob. min. Jan Bleszyński, *Konwencja berneńska a polskie prawo autorskie* (Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1979), 284-285; Flisak, „Art. 19-19⁵”, 296; Jens Gaster, „The Resale Right Directive”, [w:] *EU Copyright Law. A Commentary*, red. Irini Stamatoudi, Paul Torremans (Cheltenham-Northampton: Edward Elgar, 2014), 356; Grzeszak, *Droit de*, 11-12; Ewa Jakimczuk, „Droit de suite a wyczerpanie prawa” *Zeszyty Naukowe KUL*, nr 2 (2018): 307; Andrzej Kopff, „Droit de suite a idea bezpodstawnego wzbogacenia” *Nowe Prawo*, nr 2 (1970): 176-177; Andrzej Kopff, „Droit de suite w prawie polskim”, [w:] *Zagadnienia prawa autorskiego*, red. Stefan Grzybowski, Andrzej Kopff, Jerzy Serda (Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1973), 265; Annette Kur, Thomas Dreier, *European Intellectual Property Law* (Cheltenham-Northampton: Edward Elgar, 2013), 273; Jan Lesman, „Droit de suite w prawie autorskim” *Palestra*, nr 3-4 (1933): 192-193; Stefan Ritterman, *Komentarz do ustawy o prawie autorskim* (Kraków: Leon Frommer, 1937), 167-168; Stec, „Droit de”, 31; Traple, „Art. 19-19⁵”, 197-198; Traple, „Autorskie prawa”, 222; podobnie Grzeszak, „Art. 19”, 547-548. Wyrok SA w Warszawie z dnia 7 sierpnia 2018 r., I ACA 263/18, LEX nr 2557340.

³³ Stec, „Droit de”, 31; Traple, „Autorskie prawa”, 222. Wyrok SA w Warszawie z dnia 7 sierpnia 2018 r., I ACA 263/18, LEX nr 2557340.

³⁴ Kur, Dreier, *European Intellectual*, 274.

przyjęcia takiej tezy nie została przekonująco wykazana w głosowanym orzeczeniu.

Uzupełniając należy dodać, że ścisły związek z osobą zmarłego zachodzi również w przypadku prawa, którego treść lub zakres wynika z osobistych potrzeb uprawnionego, oraz prawa związanego ze stosunkiem opartym na szczególnym zaufaniu^[35]. Przesłanki te nie są jednak adekwatne w kontekście *droit de suite*. Trudno bowiem przyjąć, że treść lub zakres tego prawa, wyrażającego się w możliwości żądania zapłaty oznaczonej sumy pieniędzy, stanowi odzwierciedlenie osobistych potrzeb uprawnionego. Wykluczyć należy także traktowanie *droit de suite* jako prawa związanego ze stosunkiem opartym na szczególnym zaufaniu. Treść głosowanego orzeczenia wskazuje raczej na brak zaufania między uprawnionym i podmiotem zobowiązanym do zapłaty wynagrodzenia.

4 | *Droit de suite* jako prawo przechodzące na oznaczone osoby niezależnie od tego, czy są one spadkobiercami

Kwalifikacja *droit de suite* jako prawa ściśle związanego z osobą zmarłego nie usuwa wszystkich wątpliwości interpretacyjnych. Ustawodawca przewiduje bowiem *expressis verbis* w art. 19 ust. 1 pr. aut., że prawo do wynagrodzenia z tytułu zawodowej odsprzedaży oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego przysługuje nie tylko twórcy, lecz także jego spadkobiercom. Powstaje zatem pytanie, w jaki sposób prawo to przechodzi na wspomnianych następców prawnych zmarłego. Wyłączenie *droit de suite* z masy spadkowej wyklucza wszakże odwoływanie się w tym zakresie do dziedziczenia jako sukcesji uniwersalnej. Przejście omawianego prawa na spadkobierców twórcy powinno zatem następować w drodze sukcesji syngularnej *mortis causa*. Takie stanowisko przedstawiono również w głosowanym orzeczeniu. Trzeba przy tym zauważyć, że art. 922 § 2 k.c.

³⁵ Zob. m.in. Borysiak, *Dziedziczenie. Konstrukcja*, 184-185; Kuźmicka-Sulikowska, „Art. 922”, 1948; Niezbecka, „Art. 922”, 32; Pazdan, „Art. 922”, 1063-64; Piątkowski, Kawałko, Witczak, „Spadek. Ogólna”, 79; Zelek, „Art. 922”, 1217.; podobnie Kawałko, „Art. 922”, 34-37.

dopuszcza wprawdzie możliwość przejścia niektórych praw na następców prawnych zmarłego poza dziedziczeniem.

Powyższa uwaga nie zmienia jednak ogólnego założenia, zgodnie z którym sukcesja syngularna *mortis causa* ma charakter wyjątkowy, a jej podstawa musi wynikać z przepisów ustawy^[36]. Część doktryny podnosi wprawdzie, że przepisy regulujące szczególnie następstwo prawne po zmarłym należy pochylić za rozważane wyłączenie z art. 922 § 2 k.c.^[37]. Słusznie jednak podaje się w wątpliwość trafność tego stanowiska^[38]. Z pewnością uznanie, że dany przepis wprowadza sukcesję syngularną określonego prawa po śmierci osoby fizycznej, wymaga przeprowadzenia starannej wykładni. Dlatego słusznie podnosi się, że przejście praw *mortis causa* poza spadkiem nie powinno być domniemywane^[39]. Powstaje zatem pytanie, czy art. 19 ust. 1 pr. aut. przewiduje właśnie taką sukcesję prawa do wynagrodzenia z tytułu zawodowej odsprzedaży oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego.

Za udzieleniem odpowiedzi negatywnej może *prima facie* przemawiać użycie w powołanym przepisie wyrazu „spadkobierca”, który zdaje się nawiązywać do dziedziczenia. Co więcej, ustawodawca nie posłużył się w tym zakresie wyrażeniem „następca prawny”, chociaż określenie to występuje w motywie 27 oraz art. 6 ust. 1 dyrektywy 2001/84. Argument ten nie jest jednak przekonujący. Słusznie podnosi się, że brzmienie art. 19 ust. 1 pr. aut. należy w poruszonym zakresie traktować raczej jako konsekwencję zakazu zbycia lub zrzeczenia się *droit de suite*^[40]. Powyższe rozwiązanie należy przy tym uznać za dopuszczalną implementację przepisów prawa europejskiego. Jak wynika bowiem z motywu 27 dyrektywy 2001/84, celem tego aktu normatywnego nie była harmonizacja przepisów prawa spadkowego. Spostrzeżenie to potwierdza wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 15 kwietnia 2010 r.^[41]. Warto zarazem dodać, że art. 29 pr. aut. z 1926 r. zawierał także określenie „twórca i jego spadkobierca”

³⁶ Kuźmicka-Sulikowska, „Art. 922”, 1953; Skowrońska-Bocian, Wierciński, art. 922, t. VII; Anna Sylwestrzak, „Art. 922”, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. Małgorzata Balwicka-Szczyrba, Anna Sylwestrzak, wyd. 2 (Warszawa: Wolter Kluwer, 2024), 1521; Zelek, „Art. 922”, 1220, 1224-1225.

³⁷ Niezbecka, „Kodeks cywilny”, 36-37.

³⁸ Borysiak, *Dziedziczenie. Konstrukcja*, 295-296.

³⁹ Borysiak, 130, 295; Zelek, „Art. 922”, 1220.

⁴⁰ Traple, „Art. 19-19⁵”, 198-199.

⁴¹ Wyrok TSUE z dnia 15 października 2010 r., C-518/08, *Fundación Gala-Salvador Dalí i inni przeciwko Société des auteurs dans les arts graphiques et plastiques (ADAGP) i inni*, ECLI:EU:C:2010:191, pkt 32-33, 36.

na oznaczenie podmiotów uprawnionych z tytułu *droit de suite*^[42]. Niemniej wyrażenie to interpretowano jako wyłączenie przejścia omawianego prawa pod tytułem szczególnym^[43]. Takie stanowisko zdawało się więc *a contrario* dopuszczać sukcesję uniwersalną prawa do wynagrodzenia z tytułu odsprzedaży oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego.

Niemniej wyłączenie rozważanego prawa ze spadku przy jednoczesnym wskazaniu, że prawo to przechodzi na spadkobierców w drodze sukcesji syngularnej *mortis causa*, może wydawać się zastanawiające. Abstrahując od sygnalizowanej wcześniej wątpliwości co do przejścia prawa ściśle związanego z osobą zmarłego, należy zauważyć, że beneficjentem wspomnianej sukcesji może być także podmiot, który ma status spadkobiercy. Przykładowo na tle art. 981¹ § 1 k.c. nie ulega bowiem wątpliwości, że zapisobiercą windykacyjnym może być także spadkobierca. Warto natomiast zauważyć, że przepisy wprowadzające sukcesję syngularną *mortis causa* są zbudowane w zbliżony sposób. Ustawodawca wskazuje mianowicie wyrażnie, że określone prawo przechodzi „po śmierci” uprawnionego^[44], „w razie śmierci” uprawnionego^[45], „na wypadek śmierci”^[46] lub „z chwilą otwarcia spadku”^[47]. Następnie dany przepis dokładnie wymienia podmioty, które nabywają prawo poza dziedziczeniem. Brzmienie art. 19 ust. 1 pr. aut. nie odzwierciedla bezpośrednio takiej konstrukcji. Uzasadnienia

⁴² Ustawa z dnia 29 marca 1926 r. o prawie autorskim (Dz. U. z 1935 r., nr 36, poz. 260 z późn. zm.), dalej „pr. aut. z 1926 r.”.

⁴³ Ritterman, *Komentarz do*, 169.

⁴⁴ Zob. art. 302 § 2 k.c.; art. 63¹ § 2 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 2023 r., poz. 1465 z późn. zm.); art. 16 § 3 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2024 r., poz. 593); art. 82 ust. 1 ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (Dz. U. z 2024 r., poz. 1113); art. 56 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz. U. z 2023 r., poz. 2488 z późn. zm.); art. 11 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o indywidualnych kontach emerytalnych oraz indywidualnych kontach zabezpieczenia emerytalnego (Dz. U. z 2024 r., poz. 707); art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz. U. z 2024 r., poz. 512 z późn. zm.).

⁴⁵ Zob. art. 691 § 1, art. 831 § 1 k.c.; art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z 2024 r., poz. 442); art. 114 § 3 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2024 r., poz. 977 z późn. zm.).

⁴⁶ Zob. art. 48 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o pracowniczych programach emerytalnych (Dz. U. z 2024 r., poz. 556).

⁴⁷ Zob. art. 981¹ k.c.

dla stanowiska wyrażonego w głosowanym wyroku można by jedynie poszukiwać w zaimku „jego”, użytym w tym przepisie. Paradoksalnie jednak kwestia ta nie została w ogóle poruszona przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu. Sygnalizowane zagadnienie nie jest również przedmiotem rozważań w doktrynie i judykaturze.

Powyższy argument ma jednak charakter dyskusyjny. Z jednej strony wspomniany zaimek można traktować jako *superfluum*. Trudno bowiem wywodzić, że spadkobiercy kogoś innego niż twórca mogliby wykonywać prawo do wynagrodzenia z tytułu zawodowej odsprzedaży oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego. Z drugiej strony takie zapatrywanie stanowiłoby przejaw niedozwolonej wykładni *per non est*. Zakładając bowiem racjonalność językową ustawodawcy, należy argumentować, że posłużenie się zaimkiem „jego” w art. 19 ust. 1 pr. aut. stanowiło celowy zabieg legislacyjny. W konsekwencji użycie wspomnianego wyrazu miało właśnie na celu ograniczenie kręgu podmiotów nabywający *droit de suite* po śmierci twórcy. Tym samym omawiany zaimek wskazywałby, że art. 19 ust. 1 pr. aut. wprowadza jednak sukcesję syngularną *mortis causa*. Warto przy tym odnotować, że podobne wyrażenie zostało użyte w art. 95² pr. aut. Niemniej aktualnie brak w tym zakresie wypowiedzi literatury i orzecznictwa.

Jednocześnie trzeba zauważyć, że prawodawca europejski dopuszcza wprowadzenie w prawie krajowym ograniczenia podmiotowego w zakresie przejścia *droit de suite* po śmierci uprawnionego. Trybunał Sprawiedliwości stwierdził bowiem w wyroku z dnia 15 kwietnia 2010 r., że interpretacja wyrażenia „następca prawny”, użytego w art. 6 ust. 1 dyrektywy 2001/84, powinna uwzględniać cele tego aktu normatywnego, w tym zwłaszcza zapewnienie twórcy odpowiedniego wynagrodzenia^[48]. W powołanym wyroku wskazano zarazem, że przejście omawianego prawa *mortis causa* może być ograniczone pod względem podmiotowym, o ile taki zabieg ma charakter pomocniczy w stosunku do wspomnianego celu.

Z tego punktu widzenia warto zatem zbadać konsekwencje stanowiska przyjętego w głosowanym wyroku. Interpretacja przedstawiona przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu stawia bowiem pytanie o zapewnienie równej pod względem czasowym ochrony *droit de suite* i ogólnych autorskich praw majątkowych. Taki wymóg przewiduje motyw 17 i art. 8 ust. 2

---

⁴⁸ Wyrok TSUE z dnia 15 października 2010 r., C-518/08, *Fundación Gala-Salvador Dalí i inni przeciwko Société des auteurs dans les arts graphiques et plastiques (ADAGP) i inni*, ECLI:EU:C:2010:191, pkt 26–36.

dyrektywa 2001/84^[49]. Podobnie w doktrynie i orzecznictwie przyjmuje się, że *droit de suite* wygasa zgodnie z art. 36 pr. aut.^[50]. Tymczasem zaliczenie omawianego prawa do praw ściśle związanych z osobą zmarłego i przechodzących tylko na bezpośrednich spadkobierców w drodze sukcesji singularnej *mortis causa* oznacza w praktyce skrócenie czasu ochrony *droit de suite*. Wniosek ten dobrze obrazują dane statystyczne. W 2023 r. przeciętne trwanie życia kobiety w Polsce wynosiło 82 lata, a przeciętne trwanie życia mężczyzny – 74,7 lat^[51]. Natomiast średni wiek kobiety w momencie urodzenia pierwszego dziecka wynosił 29 lat. Na tej podstawie można zatem ekstrapolować, że w momencie śmierci twórczyni jej dziecko będzie miało 53 lata. Oznacza to, że *droit de suite* wygaśnie po upływie 29 lat w przypadku, gdy spadek nabędzie córka twórczyni, lub 21,7 lat, jeżeli spadek przypadnie synowi twórczyni. W obu przypadkach zatem czas ochrony zostanie efektywnie skrócony. Skutku tego można by natomiast uniknąć w razie ustanowienia spadkobiercą innego podmiotu niż osoba fizyczna (np. fundacja powołana w testamencie).

Z tego punktu widzenia można jednak zastanawiać się, czy pogląd wyrażony w głosowanym wyroku nie prowadzi do nieuzasadnionego różnicowania sytuacji spadkobierców na niekorzyść osób fizycznych. Dotychczasowe uwagi stawiają także pytanie, czy przyjęte przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu ograniczenie podmiotowe kręgu następców prawnych uprawnionego z tytułu *droit de suite* jest rzeczywiście jedynie pomocnicze względem celów dyrektywy 2001/84. Argumentacja Sądu Apelacyjnego w Poznaniu pozostaje ponadto w opozycji do generalnej *ratio legis* przepisów wprowadzających sukcesję singularną po śmierci osoby fizycznej. Nierzadko bowiem celem tych przepisów jest ochrona interesu określonych osób, w tym najbliższej rodziny spadkodawcy^[52]. Okoliczność ta ma istotne znaczenie w kontekście *droit de suite*. Słusznie podnosi się, że prawo do wynagrodzenia z tytułu zawodowej odsprzedaży oryginalnego egzemplarza

⁴⁹ Gaster, „The Resale”, 376, 383-384.

⁵⁰ Drzewiecki, „Art. 19”, 129; Gliściński, „Art. 19”, 165; Grzeszak, „Art. 19”, 551; Jakimczuk, „Droit de”, 309; Machała i Siciarek, „Art. 19”, 441; Nagy, „Instytucja droit”, 55; Stanisławska-Kloc, „Dziedziczenie praw”, 130; Traple, „Art. 19-19⁵”, 198; Traple, „Autorskie prawa”, 223.

⁵¹ Elżbieta Lisiak i Monika Małek, *Polska w liczbach 2024 r.*, red. Magdalena Ambroch (Warszawa: Główny Urząd Statystyczny, 2024), 3. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/inne-opracowania/inne-opracowania-zbiorcze/polska-w-liczbach-2024,14,17.html>.

⁵² Borysiak, *Dziedziczenie. Konstrukcja*, 296-97; Piątowski, Kawałko, Witczak, „Spadek. Ogólna”, 98.

utworu plastycznego przynosi zazwyczaj większe korzyści spadkobiercom niż twórcy^[53]. Tymczasem pogląd wyrażony w głosowanym wyroku odwołuje się do sukcesji syngularnej *mortis causa* dla osłabienia *droit de suite*, wzmacniając tym samym podmiot zobowiązany do zapłaty wspomnianego wynagrodzenia.

5 | Podsumowanie

Głosowane orzeczenie dotyczy interesującej kwestii, tj. przejścia *mortis causa* prawa do wynagrodzenia z tytułu zawodowej odsprzedaży oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego. Zdaniem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu prawo to nie wchodzi do spadku, gdyż jest ściśle związane z osobą zmarłego. Niemniej w razie śmierci twórcy *droit de suite* przechodzi na jego bezpośrednich spadkobierców w drodze sukcesji syngularnej. Dalsi spadkobiercy nie nabywają natomiast omawianego prawa. Przeprowadzona analiza wskazuje, że taki wniosek można wprawdzie wyprowadzić z przepisów prawa autorskiego i prawa cywilnego, choć w tym celu argumentacja przedstawiona w omawianym wyroku wymaga istotnego uzupełnienia. Powyższa kwalifikacja jest jednak dyskusyjna, a przy tym podaje w wątpliwość poprawność implementacji przepisów dyrektywy 2001/84. Niewykluczona, przynajmniej *prima facie*, wydaje się również odmienna wykładnia. Można mianowicie wywodzić, że związek *droit de suite* z twórcą nie jest wystarczająco ścisły, a zaimek „jego” w wyrażeniu „jego spadkobiercom” w art. 19 ust. 1 pr. aut. ma znaczenie redakcyjne (stylistyczne). W takim przypadku odpowiedzi wymaga jednak nadal pytanie, czy wierzytelność przyszła wchodzi w skład spadku. Alternatywnie można rozważać, czy art. 19 ust. 1 pr. aut. nie określa jedynie przesłanek nabycia roszczenia o zapłatę wynagrodzenia. Takie ujęcie uchyla kwestię dziedziczenia *droit de suite*, akcentując powstanie wspomnianego roszczenia. Pozostaje ono jednak w opozycji do utrwalonego poglądu, zgodnie z którym *droit de suite* stanowi prawo podmiotowe. Sygnalizowane zastrzeżenia wskazują zarazem na potrzebę pogłębienia analizy prawa twórcy do wynagrodzenia z tytułu zawodowej odsprzedaży oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego.

⁵³ Grzeszak, *Droit de*, 66.

Bibliografia

- Błęszyński Jan, *Konwencja berneńska a polskie prawo autorskie*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1979.
- Borysiak Witold, *Dziedziczenie. Konstrukcja prawna i ochrona*. Warszawa: Lexis Nexis, 2013.
- Drzewiecki Andrzej, „Art. 19”, [w:] *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, red. Ewa Ferenc-Szydełko, wyd 4. 127-134. Warszawa: C.H. Beck, 2021.
- Flisak Damian, „Art. 19–19⁵”, [w:] *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, red. Damian Flisak, 293-301. Warszawa: Wolters Kluwer, 2015.
- Gaster Jens, „The Resale Right Directive”, [w:] *EU Copyright Law. A Commentary*, red. Irini Stamatoudi, Paul Torremans. Cheltenham-Northampton: Edward Elgar, 2014.
- Gliściński Konrad, „Art. 19”, [w:] *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*, red. Arkadiusz Michalak, 162–74. Warszawa: C.H. Beck, 2019.
- Grzeszak Teresa, „Art. 19”, [w:] *Ustawy autorskie. Komentarz*, red. Ryszard Markiewicz, 1:545–558. Warszawa: Wolters Kluwer, 2021.
- Grzeszak Teresa, *Droit de suite w prawie autorskim*. Warszawa: Uniwersytet Warszawski, 1991.
- Gwiazdomorski Jan, „Dziedziczność roszczenia z art. 446 § 3 k.c.?” *Nowe Prawo*, nr 6 (1972): 867-877.
- Gwiazdomorski Jan, „Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z 13.11.1969 r., II CR 326/69” *Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych*, nr 7-8 (1971): 325-329.
- Jakimczuk Ewa, „Droit de suite a wyczerpanie prawa” *Zeszyty Naukowe KUL*, nr 2 (2018): 307-319.
- Kawałko Agnieszka, „Art. 922”, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Spadki (art. 922-1087)*, red. Magdalena Habdas i Mariusz Fras, 6:27-80. Warszawa: Wolters Kluwer, 2019.
- Kodeks cywilny. Komentarz. Art. 450-1088*, red. Krzysztof Pietrzykowski, t. II, wyd. 10. Warszawa: C.H. Beck, 2021.
- Kodeks cywilny. Komentarz. Spadki*, red. Jacek Gudowski, t. VI, wyd. 2. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017.
- Kopff Andrzej, „Droit de suite w prawie polskim”, [w:] *Zagadnienia prawa autorskiego*, przez Stefan Grzybowski, Andrzej Kopff, Jerzy Serda. 265-274. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1973.
- Kopff Andrzej, „Droit de suite a idea bezpodstawnego wzbogacenia” *Nowe Prawo*, nr 2 (1970): 174-188.
- Kur Annette, Thomas Dreier. *European Intellectual Property Law*. Cheltenham-Northampton: Edward Elgar, 2013.

- Kuropatwiński Jarosław, *Umowne rozporządzenie wierzytelnością przyszłą*. Toruń: Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora”, 2007.
- Kuźmicka-Sulikowska Joanna, „Art. 922”, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. Edward Gniewek, Piotr Machnikowski, wyd. 11. 1930-1960. Warszawa: C.H. Beck, 2023.
- Lesman Jan, „Droit de suite w prawie autorskim” *Palestra*, nr 3-4 (1933): 191-203.
- Lisiak Elżbieta, Monika Małek, *Polska w liczbach 2024 r.* red. Magdalena Ambroch. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny, 2024. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/inne-opracowania/inne-opracowania-zbiorcze/polska-w-liczbach-2024,14,17.html>.
- Machała Wojciech, Michał Siciarek, „Art. 19”, [w:] *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, red. Wojciech Machała, Rafał M. Sarbiński. 438-444. Warszawa: Wolters Kluwer, 2019.
- Matusiak Ireneusz, „Art. 19-19⁵”, [w:] *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*, red. Piotr Ślęzak. 196-207. Warszawa: C.H. Beck, 2017.
- Mularski Krzysztof, „Art. 509”, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Art. 353-626*, red. Maciej Gutowski, wyd. 3, 2:1457-1502. Warszawa: C.H. Beck, 2022.
- Nagy Ewa, „Instytucja droit de suite w polskim i francuskim prawie autorskim” *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Prawa Własności Intelektualnej*, nr 131 (2016): 42-77.
- Nieźbecka Elżbieta, „Art. 922”, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Spadki*, red. Andrzej Kidyba, wyd. 4. 4:19-44. Warszawa, 2015, Lex.
- Pazdan Maksymilian, „Art. 922”, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Art. 450-1088*, red. Krzysztof Pietrzykowski, wyd. 10. 2:1044-1074. Warszawa: C.H. Beck, 2021.
- Piątowski Józef Stanisław, Agnieszka Kawałko, Hanna Witczak, „Spadek. Ogólna problematyka dziedziczenia”, [w:] *Prawo spadkowe*, red. Bogudart Kordasiewicz, t. X, *System prawa prywatnego*, wyd. 3. Warszawa: C.H. Beck, 2015.
- Pyziak-Szafnicka Małgorzata, „Prawo podmiotowe”, [w:] *Prawo cywilne – część ogólna*, red. Marek Safjan, t. I, *System prawa prywatnego*, wyd. 2. Warszawa: C.H. Beck, 2012.
- Ritterman Stefan, *Komentarz do ustawy o prawie autorskim*. Kraków: Leon Frommer, 1937.
- Sobolewski Przemysław, „Art. 509”, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Zobowiązania. Część ogólna*, red. Konrad Osajda, wyd. 1. 3a:1229-37. Warszawa: C.H. Beck, 2017.
- Stanisławska-Kloc Sybilla, „Dziedziczenie praw autorskich i pokrewnych (non omnis moriar v. mortis causa)” *Krakowski Przegląd Notarialny*, nr 3 (2018): 117-142.
- Stec Piotr, „Droit de suite w przededniu harmonizacji europejskiej” *Przegląd Prawa Handlowego*, nr 2 (2001): 23-32.
- Strugała Radosław, „Art. 509”, [w:] *Zobowiązania. Część ogólna. Komentarz*, red. Piotr Machnikowski, wyd. 1. 2:1895-1914. Warszawa: C.H. Beck, 2024.

- Sylwestrzak Anna, „Art. 922”, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. Małgorzata Balwicka-Szczyrba, Anna Sylwestrzak, wyd. 2. 1515-1521. Warszawa: Wolter Kluwer, 2024.
- Szyjewska-Bagińska Joanna, „Art. 41”, [w:] *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*, red. Ewa Ferenc-Szydełko, wyd. 3. 257-272. Warszawa: C.H. Beck, 2021.
- Traple Elżbieta, „Art. 19–19⁵”, [w:] *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, red. Janusz Barta, Ryszard Markiewicz, wyd. 5. 195-204. Warszawa: Wolters Kluwer, 2011.
- Traple Elżbieta, „Autorskie prawa majątkowe”, [w:] *Prawo autorskie*, red. Janusz Barta, t. XIII, *System prawa prywatnego*. wyd. 13. Warszawa: C.H. Beck, 2017.
- Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, red. Piotr Ślęzak. Warszawa: C.H. Beck, 2017.
- Zagrobelny Krzysztof. „Art. 509”, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. Edward Gniewek, Piotr Machnikowski, wyd. 11. 1245-1253. Warszawa: C.H. Beck, 2023.
- Załucki Mariusz, „Art. 922”, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. Mariusz Załucki, wyd. 3. 1784-1791. Warszawa: C.H. Beck, 2023.
- Zawada Kazimierz, „Przelew wierzytelności”, [w:] *Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. Adam Olejniczak, *System prawa prywatnego*. wyd. 4. 6:1486–1557. Warszawa: C.H. Beck, 2023.
- Zelek Mariusz, „Art. 922”, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*. Art. 627-1088, red. Maciej Gutowski, wyd. 3. 3:1213-1229. Warszawa: C.H. Beck, 2022.

